

IMPORTANȚA CONSTRÂNGERII JURIDICO-PENALE ÎN CONTEXTUL REGLEMENTĂRII SOCIALE

Vlad NEDELCU

Universitatea Academiei de Științe a Moldovei

Structurând comportamentul individual în conformitate cu normele morale, reglementările și restricțiile legale, obiceiurile, dogmele religioase, pozițiile ideologice noi obținem rezultatul dorit, fără a încălca în același timp ordinea socială stabilită și fără a cauza prejudiciu celor din jur.

Necesitatea de a respecta regulile indicate este determinată de dezvoltarea progresivă a relațiilor publice la toate nivelurile. Sistemul de relații sociale devine tot mai complicat, ceea ce necesită o reglementare consecventă a acțiunilor participanților săi, pentru a nu produce încălcări ale intereselor altor indivizi și pentru a crea premisele necesare progresului ulterior. Astfel, reglementarea socială, care reprezintă un proces de sistematizare a relațiilor publice, este o condiție prealabilă necesară pentru existență normală și dezvoltarea societății noastre.

Cuvinte-cheie: norme de drept, reglementare juridică, măsuri de constrângere penală, răspundere penală, pedeapsă penală, ordine juridică, sistem juridic, drepturi ale omului, metode imperative de reglementare juridică, interes public, drept penal, interes personal, stat, societate, infracțiune, inviolabilitate, garanție, criminalitate.

DURESS AS A PENAL CATEGORY AND ITS IMPORTANCE FOR THE SOCIAL REGULATION

Structuring the individual behaviour in accordance with moral norms, legal regulations and restrictions, customs, religious dogmas, ideological positions we get the desired result without violating at the same time the established social order and without causing harm to others.

The need to comply with the rules indicated is determined by the progressive development of public relations at all levels. The system of social relations becomes more complicated, requiring consistent regulation of the actions of its participants, in a way not to cause violations of the interests of other individuals and to create the necessary prerequisites for further progress. Thereby, social regulation, which is a process of systematization of public relations, is a prerequisite for normal existence and development of our society.

Keywords: legal regulations, legal regulation, coercive measures of criminal prosecution, criminal liability, criminal punishment, legal order, legal system, human rights, compulsory methods of legal regulation, public interest, criminal law, personal interest, state, society, crime, inviolability, security, criminality.

Principala calitate a unei persoane, ca ființă socială, este capacitatea sa de a percepe și însuși normele și regulile acceptate în societate, corelând comportamentul său cu standardele stabilite. De-a lungul vieții sale conștiente, individul este influențat de diferiți regulatori sociali, atât de ordin normativ, cât și de ordin nenormativ, ceea ce permite de a forma o viziune asupra cerințelor, a căror punere în aplicare este cea mai rațională pentru societate și individul însuși.

A.B. Vengherov remarcă faptul că reglementarea socială se realizează cu ajutorul diferiților regulatori sociali, care se împart în normativi (legal, moral, corporativ, juridico-tehnic, precum și obicei) și nenormativi (de valoare, de directivă, de informație, religios) [2]. Unii dintre ei sunt exprimați sub formă de reguli sau interdicții, stabilind limite clare de comportament, în timp ce alții determina măsura comportamentului cerut în alte moduri, formând idei generale despre anumite fenomene sau recomandând pașii cei mai raționali în anumite situații. Utilizarea lor permite de a sistematiza destul de eficient comportamentul individului, influențând prin diverse metode, practic, toate aspectele vieții sale.

Dintre regulatorii cu caracter normativ cel mai eficient este dreptul, care parvine din partea statului, acesta asigurând implementarea lui, inclusiv prin constrângere. Scopul principal al reglementării legale este de a asigura un echilibru rezonabil între diferitele părți ale societății, creând cele mai favorabile condiții pentru dezvoltarea sa. V.N. Kudreavțev scrie: „Poate fi considerată normală o astfel de funcționare a sistemului, care ar corespunde naturii sale și proprietăților principale, optime sau, cel puțin, admisibile pentru procesul, fenomenul, instituția dată. Putem spune că, în cazul ideal, norma este măsura utilului, optimalului și, prin urmare, ea tipic funcționează [6]”.

Stabilind regulile generale ale comportamentului, dreptul contribuie la formarea sistemului de relații sociale sistematizate, în care interesele tuturor indivizilor sunt reciproc echilibrate și realizarea unuia nu exclude

existența normală a celuilalt. „În conformitate cu conceptul de binele comun, – afirmă V.S. Nerseseanț, – în virtutea diferitelor scopuri, interese, revendicări, voințe ale membrilor comunității date, calea legală la un consens este în găsirea, aprobarea și funcționarea normei legale comune ce reglementează situația corespunzătoare – concretizarea principiului de echitate legală naturală” [8].

Trebuie remarcat faptul că scopul reglementării legale, în esență, nu diferă de întrebările la soluționarea cărora este orientată reglementarea socială în general. Unele diferențe pot fi observate în modalitățile de implementare a acestora. Normele de drept, cum remarcă V.N. Hropaniuc, organizează prin diferite moduri relațiile publice eterogene după conținut. În plus, fiecare ramură are propria sa metodă specifică de reglementare juridică, care poate fi exprimată fie prin obligarea autoritară, fie prin egalitatea părților (permisiunea), fie prin suprimarea acțiunilor interzise. Cu ajutorul acestor metode dreptul protejează și reglementează relațiile cele mai importante pentru societate, fiind un fel de „garant” al integrității și funcționării lor normale. Prin urmare, acționând asupra celor mai importante domenii ale vieții noastre, dreptul are un impact semnificativ asupra proceselor sociale care au loc în societate [12].

Valoarea dreptului este predeterminată de obiectul reglementării, deoarece el influențează relațiile, a căror ordonare și protecție prin alte metode ar fi imposibilă sau puțin eficace. De exemplu, problemele autorității organelor publice, bazele statutului personalității, relațiile de muncă și cele administrative pot fi real reglementate doar cu ajutorul normelor de drept, celelalte mijloace (morală, obiceiul etc.) fiind clar nepotrivite. Într-un cuvânt, reglementarea juridică întotdeauna se realizează cu ajutorul „instrumentarului” său deosebit, care îi este caracteristic doar dreptului ca mecanism, menit să garanteze în mod legal realizarea obiectivelor care au fost puse de legiuitor la emiterea sau sancționarea normelor juridice în cadrul anumitor tipuri, „modele” de acțiune asupra relațiilor sociale. Disponibilitatea de reglementări legale permite de a crea limite clare de comportament adecvat, de a stabili dispozițiile comune, formalizate și obligatorii pentru toți, structurând diferite aspecte ale societății noastre, creând o verticală strictă de putere. Toate acestea, luând în considerare posibilitatea de executare silită a normelor legale, permit a efectua uniform, în ordine generală, reglementarea relațiilor sociale de un oarecare gen.

Realizarea integrală și la timp a dispozițiilor legale permite crearea și asigurarea ordinii juridice, care este o condiție prealabilă a vieții civilizate a societății moderne. „În contextul unei ordini de drept stabile, economia funcționează eficient, se atinge armonia în acțiunile autorităților legislative, executive și judiciare, activ decurge activitatea diferitelor organizații publice și private, se garantează dezvoltarea liberă a omului, se satisfac la maximum necesitățile sale materiale și spirituale”. Ordinea de drept este un element al ordinii sociale, care reprezintă un ansamblu de relații ce se stabilesc în procesul de realizare a tuturor normelor sociale [12].

Dreptul penal, fiind o componentă esențială a sistemului juridic, este cel mai direct implicat în reglementarea socială. În același timp, problemele specifice ale acestei ramuri de drept predetermină ordinea și modul special de organizare a relațiilor sociale. Am menționat mai sus că scopul principal al dreptului penal este de a proteja interesele cele mai importante ale individului, societății și statului. Pe această bază, impactul lui asupra procesului de reglementare socială se exprimă, în principal, în punerea în aplicare a funcțiilor de pază, prevenind comiterea contravențiilor penale. P.S. Tobolkin subliniază în mod rezonabil că una dintre destinațiile de bază ale dreptului penal este dezlocuirea, combaterea fenomenelor negative pentru societate [10].

În acest scop sunt utilizate metodele imperative de reglementare juridică, bazate pe interdicția de a comite anumite acte și pe stabilirea unei răspunderi stricte pentru încălcarea ei. Analizând căile de soluționare a problemelor legislative în lupta cu criminalitatea, A.E. Jalinski constată: „Grupurile sociale cu o varietate de interese sunt unite prin faptul că drepturile și obligațiile autorităților publice, funcționarilor, cetățenilor ar trebui să fie reglementate de lege, în special trebuie să fie bine stabilit ce anume este interzis, adică ce se consideră criminal și ce este permis, cum este necesar și posibil de a lupta împotriva criminalității, comportamentului delincvent” [3]. Deci, putem concluziona că recurgerea la sancțiuni penale este o modalitate de aplicare a controlului social, care, în opinia lui M.Iakovlev, ar trebui să fie înțeles ca mod de autoreglementare a sistemului social, care oferă o interacțiune ordonată a elementelor sale componente prin regularea normativă (inclusiv juridică) [4]. Punerea în aplicare a controlului social permite identificarea neajunsurilor existente ale sistemului, precum și cazurile de încălcare a regulilor și dispozițiilor stabilite. Aspectul normativ al comportamentului este derivativ, precum sunt derivative și normele de drept penal; la baza lui stau necesitățile sociale, interesele publice, și, în cele din urmă, relațiile publice. Prin urmare, forma comportamentului legal se exprimă în coerența acestuia cu cerințele legii penale, iar conținutul – cu necesitățile societății. Conduita

legală este o activitate proporționată dreptului penal. Dreptul penal este unul dintre mijloacele de armonizare a intereselor și acțiunilor părții și întregului, individului și societății, cetățeanului și statului etc. De aceea, comportamentul legal este în același timp o modalitate de satisfacere a intereselor publice și personale, precum și rezultatul său.

Prin urmare, măsurile de constrângere penală, a căror aplicare este principala modalitate de a răspunde la comiterea de fapte penale, contribuie la protejarea intereselor publice de la atentate criminale. Comiterea ultimelor provoacă daune considerabile relațiilor sociale, împiedică dezvoltarea normală a societății. „Reglementarea juridico-penală poate fi declarată necesară nu doar atunci când alte măsuri sociale nu o pot înlocui, dar și atunci când ea nu are o alternativă rezonabilă în cadrul sistemului juridic” [4]. De aceea, prevenirea faptelor penale reprezintă o bază pentru dezvoltarea relațiilor publice în toate sferele vieții. S.S. Frolov, studiind problemele de control și de reglementare socială, constată că în orice societate extrem de dezvoltată o condiție necesară pentru ordonarea comportamentului indivizilor este sistemul de măsuri coercitive, inclusiv cele prevăzute de dreptul penal și aplicate în conformitate cu diferite tipuri de abateri de la normele de drept [11].

În primul rând, cele expuse se referă la reglementarea de stat în domeniul economiei, care se bazează pe inviolabilitatea proprietății private, garantarea legitimității activității antreprenoriale, apărarea intereselor legitime ale subiecților activității economice. Penetrarea în ea a capitalurilor tenebre, încălcarea procedurii stabilite a relațiilor financiare inhibă semnificativ dezvoltarea relațiilor de piață, împiedică crearea unei imagini pozitive a statului nostru, care este necesară pentru atragerea investițiilor și capitalurilor. Punerea în aplicare a sancțiunilor juridico-penale permite de a îmbunătăți semnificativ situația în domeniul economic, de a scoate de pe piață participanții săi dolosivi.

Aplicarea măsurilor de constrângere penală posedă nu doar aspectul de protecție, dar, de asemenea, permite a asigura restaurarea intereselor încălcate. De exemplu, legea prevede posibilitatea de a efectua rețineri în baza titlurilor executorii din salariile condamnaților la privațiune de libertate în scopul reparării prejudiciului cauzat prin infracțiune. Un rezultat similar poate fi atins prin obligația de a recupera daunele cauzate, care este una din măsurile coercitive aplicate în privința minorilor.

În plus, persoanele în privința cărora sunt aplicate măsurile de constrângere penală desfășoară activități de muncă, participând direct în relațiile de producere. Nu întâmplător unul dintre cele mai eficiente mijloace de corijare este munca deținuților, care este o parte integrantă a pedepselor, cum ar fi munca forțată, munca corecțională, limitarea libertății, privațiunea de libertate. În procesul executării acestor pedepse condamnații sunt implicați în mod obligatoriu în munca socialmente utilă, ceea ce permite nu doar de a compensa parțial prejudiciul cauzat societății și de a recupera costul pentru întreținerea lor, dar, de asemenea, oferă posibilitatea de a considera organele și instituțiile sistemului executiv-penal în calitate de entități economice independente.

Importanța aplicării măsurilor de constrângere penală nu este mai mică pentru sfera socială. Sănătatea fizică și morală a populației sunt componentele esențiale ale unei societăți normale, care are un viitor. Ritmurile de creștere oribile și întinerirea dependenței de droguri, răspândirea infecției HIV, atentatele la viața și sănătatea cetățenilor, formarea uniunilor antisociale, degradarea mediului, precum și alte fenomene negative afectează societatea noastră din interior, o dezintegrează, sărăcesc genofondul. Criminalitatea atrage un număr tot mai mare de oameni. În special aceste tendințe afectează tânăra generație. „Indicatorii ce caracterizează dinamica criminalității, activitatea penală a tineretului, în special în comiterea de infracțiuni grave și deosebit de grave, proporția tinerilor în numărul tuturor persoanelor care au comis infracțiuni, ne face să susținem că în prezent tineretul reprezintă partea cea mai periculoasă a comunității criminale și, totodată, contingentul cu care se asociază în perspectivă tendințele cele mai nefavorabile ale criminalității în general” [1]. Un pericol semnificativ prezintă degradarea morală, care se exprimă prin creșterea conflictelor naționale, ura rasială și religioasă. Fenomenele expuse cad în mod nemijlocit sub incidența interdicțiilor juridico-penale și, respectiv, servesc drept temei pentru aplicarea măsurilor de constrângere, ceea ce permite a nivela într-un anumit mod impactul lor negativ și a preveni repetarea acestora.

Din acest punct de vedere, au valoare nu doar aspectele legate de tragerea persoanei la răspundere, dar și alte forme de acțiuni juridico-penale. Stabilirea și aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, precum și stabilirea obligației de a urma un tratament medical în caz de suspendare condiționată sau eliberare condiționată de pedeapsă înainte de termen permit nu doar de a preveni posibilitatea efectuării unor noi atentate, ci și de a trata persoana de tulburări psihice, boli venerice. Atingerea acestui obiectiv este extrem de importantă, deoarece oferă oportunitatea de a îmbunătăți sănătatea, de a preveni progresarea ulterioară a maladiei, restituind societății un individ integral din punct de vedere psihic și moral.

Un alt domeniu de reglementare, pentru care aplicarea măsurilor de constrângere penală are o importanță nemijlocită, este administrarea din partea statului. Fiecare putere, în special aceea care posedă o influență la scară mondială, are propriile interese care diferă de celelalte. Din această cauză, nu încetează a fi periculoase actele care atentează la capacitatea de apărare, la suveranitatea, securitatea economică și integritatea statului. Prin urmare, lupta împotriva lor, inclusiv utilizând metode juridico-penale, contribuie la asigurarea intereselor politice externe ale statului.

De asemenea, trebuie luat în considerare faptul că administrarea este o activitate autoritară, bazată pe inegalitatea subiecților săi. Prin urmare, realizarea voinței de stat se bazează nu doar pe convingere, dar, de asemenea, pe constrângere, inclusiv sub formă de influență juridico-penală. „Tot ceea ce se întâmplă cu raporturile reglementare de drept ca urmare a faptelor ilegale, tradus în limba dialecticii se numește transformarea reciprocă a contrariilor. Raportul de drept reglementar dispăre și este înlocuit cu un nou raport de drept – de protecție. Și principalul simptom al acestei noutăți, al acestui salt, este apariția calității dreptului subiectiv de a se executa forțat” [7].

Infrațiunile nu doar că aduc pagube directe, dar și afectează conștiința publică, subminează credința oamenilor în lege și în puterea de stat. „Pentru cercurile largi de filistini, – afirmă N.V. Krâlenko, – întrebarea dacă aceștia se pot plimba în siguranță pe stradă fără a risca să fie scuipați în față este întrebarea prin care ei probează forța puterii politice ...” [5]. Identificarea în timp util a atentatelor și tragerea persoanei la răspundere oferă oportunitatea de a consolida respectul față de lege, de a restabili în ochii cetățenilor dreptatea ignorată.

Este necesar de a fi luat în considerare faptul că prin utilizarea în exclusivitate a mijloacelor cu caracter juridico-penal este aproape imposibil a soluționa, cel puțin, o parte din întrebările ce țin de reglementarea socială. Acest lucru este în mod clar demonstrat de experiența istorică din anii 30-40 ai secolului trecut, când aproape fiecare problemă, începând cu absența nemotivată de la locul de muncă și sfârșind cu avortarea erau rezolvate prin înăsprirea represiunilor penale. Este evident că ordonarea relațiilor sociale trebuie să se bazeze pe crearea unui sistem eficient și justificat de conducere, stimulare și susținere a domeniilor rămase în urmă, luând în considerare legitatea naturală a dezvoltării sociale. Utilizarea măsurilor de constrângere penală, care sunt niște modalități extreme de acțiune, trebuie să fie realizată în acele cazuri speciale, în care este imposibil a influența prin alte metode asupra individului cu un comportament aberant pronunțat și a atinge alte rezultate, prevăzute de lege.

Bibliografie:

1. БАБАЕВ, М. Статистико-криминологический анализ состояния и динамики молодежной преступности. В: *Юридический Мир*, 2004, №6, с.88.
2. ВЕНГЕРОВ, А.Б. *Теория государства и права: Учебник*. Москва, 2002, с.351.
3. ЖАЛИНСКИЙ, А.Э. *Социально-правовое мышление: проблемы борьбы с преступностью*. Москва, 1989, с.173.
4. КОНДРАТОВ, П.Е. *О пределах уголовно-правового регулирования общественных отношений*. Красноярск, 1989, с.25.
5. КРЫЛЕНКО, В.Н. Что такое хулиганство. В: *Хулиганство и преступление: сборник*. Москва, 1927, с.17.
6. КУДРЯВЦЕВ, В.Н. *Право и поведение*. Москва, 1978, с.88.
7. МОТОВИЛОВКЕР, Е.Я. *Теория регулятивного и охранительного права*. Воронеж, 1990, с.78.
8. НЕРСЕСЯНЦ, В.С. *Философия права: Учебник для вузов*. Москва, 2000, с.70.
9. *Основания уголовно-правового запрета (криминализация и декриминализация)* / Под редакцией В.Н. Кудрявцева, А.М. Яковлева. Москва, 1982, с.121.
10. ТОБОЛКИН, П.С. *Социальная обусловленность уголовно-правовых норм*. Свердловск, 1983, с.26.
11. ФРОЛОВ, С.С. *Социология: Учебник*. Москва, 1999, с.97-98.
12. ХРОПАНИЮК, В.Н. *Теория государства и права*. Москва, 1997, с.295.

Prezentat la 11.11.2015